

Kısıtlı ve özel gruplarda
araştırma etiği ve hayvan
deneyleri
Prof. Dr. Sibel ERKAL İLHAN

Kısıtlı ve özel gruplar

- Çocuklar
- Gebeler
- Zeka geriliği olanlar
- Mental hastalığı olanlar
- Demans, koma, bitkisel yaşam
- Acil servise başvuranlar
- Mahkumlar
- Askerler

Medeni hukukta kişilik hakları

- Hak ehliyeti
- Fiil ehliyeti
 - Ergenlik-ergen kılınma
 - Ayırt etme gücü
- Fiil ehliyetsizliği
 - Ayırt etme gücünün bulunmaması
 - Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar

Helsinki Bildirgesi

- Dünya Tıp Birliği tıbbi araştırmalarda hekim ve diğer kişilere rehberlik edecek etik ilkeler bu bildirge ile belirlemiştir.
- Hekimin (diğer sağlık personelinin) ödevi insan sağlığını korumak ve geliştirmektir.
- Hekimin (diğer sağlık personelinin) bilgi ve vicdanı bu görevin yerine getiğrilmesine adanmiştır

Cenevre Bildirgesi

- Hastanın fiziksel ve mental koşullarını zayıflatabilecek etkilere sahip tıbbi hizmetleri verirken, hekimin (sağlık personelinin) yalnızca hastanın menfaatine göre davranılacağı bildirilmektedir.
- İnsanlar üzerinde tıbbi araştırmalarda insan deneklerin sağlığı, bilim ve toplumun menfaatlerinden önce gelmelidir.

Araştırma Yapanlar

- Kendi ülkelerinde insanlar üzerinde sürdürdükleri araştırmalarda geçerli etik, yasal düzenlemeleri ve uluslararası zorunlulukları bilmelidirler.

Sağlık Bakanlığı

- Klinik Araştırmalar Yönetmeliği
- Amacı: her türlü klinik araştırma tasarımı, yürütülmesi, kayıtların tutulması, rapor edilmesi, geçerliliği ve diğer konularda bilimsel ve etik standartların sağlanması ve gönüllülerin bu yönetmelik kapsamında haklarının korunmasıdır.

Bu yönetmeliğin 5. maddesi

- Çocuklar, gebeler, loğusa ve emziren kadınlar üzerinde klinik araştırma yapılamaz.
- Ancak araştırmanın doğrudan fayda sağlayacağı umuluyorsa, araştırma gönüllü sağlığı açısından ciddi bir risk taşımıyorsa, gönüllü oluru ve etik kurul onayı, bakanlığın izni ile araştırma yapılabilir.

Biyoetik Açıdan Hayvan Deneyleri

İnsan ve Hayvan Hakları Farkları

- Hayvanların hak talebinde bulunamamalı nedeniyle bu hakları insanlar korumaktadırlar
- Hayvanların bireysel olarak korunmasından ziyade tür olarak korunmaları gerektiği
- Hayvan hakları listelenmiş değildir

İnsan ve Hayvanı Birbirinden Ayıran Özellikler

- İnsanın düşünmesi, akıl sahibi olması, kültürel ilişkileri, alet kullanma yeteneği, acı duyma yeteneği ve irade sahibi olması
- Ancak hayvanlarda da bu özelliklerin bulunduğuna dair kanıtlar vardır.

Hayvan Hakları

- 18. ve 19. yy'da başlamıştır.
- Evcil hayvanların haklarının korunması
- Hayvanlar için “hak” terimini kullanan ilk kişi Thomas Tyron'dur (1688)
- Hayvanları korumaya yönelik ilk yasa 1641 yılında İngiltere'nin Amerika'daki kolonisinde çıkartılmıştır.
- “hiç kimse genellikle insanların yararlanması için bulunan bir hayvana kötü davranamaz”

- 1821'de İngiltere'de hayvanları koruma konusunda bir yasa çıkarılmıştır.
- 1824'de İngiltere'de hayvanları koruma derneği kurulmuştur.
- 4 ekim hayvanları koruna günü olmuştur
- Almanyada 1871'de hayvanlara işkence yapmak ve kötü davranmak yasaklanmıştır.
- 1934 avcılığı sınırlayan yasa
- 1935 doğanın korunması yasası

- Birçok EKOSENTRİK görüşün Nazi Almanya'sında yasalaştığı görülmektedir.
- En önemli belge “Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi” (1977)
- Türkiye: 2004 “Hayvanları Koruma Kanunu”
- Kara Avcılığı Yasası
- Su Ürünleri Yasası
- Çevre Yasası
- Milli Parklar Yasası

EKOSENTRİK GÖRÜŞ:

Doğa ve doğal varlıklar bir değere sahiptir
İnsan ancak doğanın ve onun parçasının özsel bir değere sahip olduğuna inanırsa ona değer verecek ve koruyacaktır.

MEKANİK GÖRÜŞ:

Her şey, hayvanların korunması da dahil insan içindir. Descartes'e göre insan ve hayvan bedenleri de dahil olmak üzere her şey mekanik olarak açıklanır.
Aristoteles canlılar dünyasının en başına insanı koymuştur.

Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi

- Birinci maddesi hayvan arasındaki hukuk eşitliğinden bahsetmektedir.
- Yani “Bütün türlerin doğal denge içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul etmek”
- Hayvan hakları hareketi sadece evcil hayvanlara karşı yapılan kötü muamelelerin sonucu değildir.

Hayvan Hakları Hareket

- Hayvanların tıbbi deneylerde, ilaçlarda, kozmetik ve nükleer denemelerin test edilmesinde kullanılmalarının
- Eğlence amacıyla döğüştürülmelerinin ve oynatılmalarının
- Avlanmalarının, hayvan çiftliklerinde dar alanlarda barındırılmalarının karşısındadır.

Taylor'un Doğaya Saygı Tutumu

- Kötülük yapmama kuralı
- Müdahale etmeme kuralı
- Sadakat kuralı
- Telafi edici adalet kuralı

Hayvan Deneyleeri

- Deneyleerde insana benzeyen hayvanlar kullanılmaktadır
- Hayvanların canlı olarak kullanıldığı deneyleer tartışma konusu olmuştur.
- Deneyleer deney yapanın merakından dolayı uygulanıyorsa bu etik değildir.
- Ancak bu sonuçlardan elde edilen veriler insan yararına kullanılmıştır.

Deneyleerde Hayvan Kullanma

- İlaçların geliştirilmesi ve denenemesi
- Organların nakledilmesi ve fonksiyonlarının izlenmesi
- Yeni ameliyat tekniklerinin geliştirilmesi
- Su, besin gibi maddelerin kirlenmesinde zarar verici sınırlar

Hayvan deneyleri etik kurulu

- Hayvan bilimsel amaçlı kullanılmalı
- Hayvanın ideal koşullarda yetiştirilmesi ve saklanması
- Hayvanlara çalışılırken araştırma protokollerine uyulması

Hayvan Deneylelerinde Uyulacak Etik İlkeler

- Uygun anestezi ve ağrıya duyarsızlaştırma
- Hayvana saygı gösterme
- Hayvan ile çalışanların deneyimli olması
- Bilgisayar, simülasyon varsa hayvan kullanılmamalı
- Silah, tütün, deterjan, kozmetik hayvanlarda denenmemeli
- Gereksiz çalışmalardan kaçınma, bir hayvanı bir kez kullanma
- En uygun hayvanı seçme
- Uygun koşullarda deney yapma

- Nakillerde uygun koşullar
- En az ağrı oluşturacak işlemleri yapma
- Uzun çalışmalarda hayvan yaşam koşullarının sağlanması
- Çevreyi etkileyecek çalışmalara dikkat etme
- Çalışma sonunda hayvanın uygun olarak ldürölmesi
- alışmaları halka sergilememe

